

HUMANISTISKA OCH TEOLOGISKA FAKULTETERNA

“Naturliga Bundsförvanter”

*En kritisk diskursanalys av EU:s ramverk för utvecklingsamarbetet med
Afrika*

Lisa Igelström

Kandidatprogram i Europastudier med humanistisk profil

EUHK30, VT24

Handledare: Alena Minchenia

Abstract

The partnership and development cooperation between the European Union (EU) and Africa is described as a key priority for the European Commission and their aim is to further strengthen the partnership (European Commission 2020). However, the relationship between the European Union and the African continent has a deep and complex history that has been characterized by colonial ties and unequal power relations (Haastrup, Mah & Duggan 2021, s.15). For that reason the aim of this thesis was to explore how the discursive framework the EU utilizes in their development cooperation with Africa is constructed. Specifically the aim was to discuss what linguistic tools are used to discursively construct the EU-Africa relations, what norms are put forward and frame cooperation between the EU and Africa and how the EU and Africa are portrayed in the discourse. Through utilizing Norman Fairclough's three-dimensional model for critical discourse analysis I analyzed the discourse in three official EU documents. This was done with the theoretical framework of post-development theory and normative power theory. The discourse reveals that the EU remains optimistic regarding the cooperation with Africa, but this optimism is countered with an asymmetry in power where the EU has more power than Africa. This comes from a number of reasons, one of them being that the EU is seen as a normative power. Moreover, the EU appears to be selective in its portrayal of the EU-Africa relationship, where the colonial history remains unmentioned. This showcases that a critical approach towards the development cooperation between the EU and Africa remains relevant.

Nyckelord: European Union, Africa, development cooperation, discourse, normative power, post-development theory.

Innehållsförteckning

Abstract	1
Innehållsförteckning	2
1. Inledning	3
1.1 Syfte och frågeställningar	4
1.2 Bakgrund	4
1.2.1 EU:s utvecklingspolitik	4
1.2.2 Relationen mellan EU och Afrika	6
1.2.3 Global Gateway	8
1.3 Disposition	8
2. Tidigare forskning	10
2.1 Rådande diskurs	10
3. Teori	12
3.1 Post-development	12
3.2 Normativ makt	14
4. Metod och urval av data	17
4.1 Kritisk diskursanalys	17
4.1.1 Förtydligande av begreppet diskurs	17
4.1.2 Förklaring av kritisk diskursanalys som metod	18
4.1.3 Fairclough's tredimensionella modell	18
4.2 Urval av data och eventuella begränsningar	21
5. Undersökning och resultat.	24
4.1 Tillvägagångssätt	24
4.1.1 Faircloughs tredimensionella modell i praktiken	24
4.1.2 Den diskursiva praktiken	24
4.1.3 Textanalys	25
4.2 Den sociala praktiken	30
6. Diskussion	35
7. Slutsatser	40
8. Förslag på vidare forskning	42
Källförteckning	43

1. Inledning

Africa and Europe are bound by geography and a common destiny. The EU-Africa partnership is of utmost importance to shape our future.” (Von der Leyen 2022)

Relationen mellan Europeiska Unionen (EU) och Afrika har en djup och lång historia med både koloniala förbindelser och otaliga försök att skapa ett “partnerskap av jämlikar” (Haastrup, Mah & Duggan 2021, s.15 & 105). Europeiska Kommissionen beskriver partnerskapet med Afrika som av högsta prioritet och målet är att via ekonomiskt samarbete och fokus på hållbar utveckling föra EU och Afrika närmare varandra (Europeiska Kommissionen). Under de senaste decennierna har en stor del av EU:s arbete med Afrika centrerats kring utvecklingsbistånd (Ayadi & Ronco 2023, s.1). Många menar att utvecklingsbistånd som metod är problematiskt eftersom att det härstammar från en post-kolonial attityd och en föråldrad idé om att afrikanska länder är underutvecklade (Ayadi & Ronco 2023, s.1). De senaste decennierna har även inneburit en oöverträffad utveckling för Afrika vilket har ökat andra globala aktörers intresse i Afrika (Ayadi & Ronco 2023, s.1). De afrikanska länderna har även antagit en större roll på den internationella arenan. Idag är 54 av 193 medlemmar i FN representanter från afrikanska länder och kontinenten är hem för en stor del av världens befolkning (Ayadi & Ronco 2023, s.1). Samtidigt spelar andra globala aktörer en allt större roll på den internationella arenan. Med växande ekonomier tar Brasilien, Indien, Ryssland och Kina allt mer plats globalt. Detta har tvingat EU att omvärdera sitt samarbete och tillvägagångssätt gentemot Afrika för att säkerställa att EU, även i framtiden, kommer att vara Afrikas viktigaste samarbetspartner. EU har därför valt att röra sig bort från den gamla asymmetriska relationen eftersom de inte längre kan bekosta sig risken att Afrika väljer andra samarbetspartners (Haastrup, Mah & Duggan 2021, s.3). Frågan som återstår är således om EU har lyckats och hur framtiden för samarbetet mellan EU och Afrika ser ut.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att undersöka och diskutera hur EU:s diskurs konstrueras i utvecklingssamarbetet med Afrika. Uppsatsen tar sin utgångspunkt i tre officiella EU dokument rörande utvecklingssamarbetet med Afrika, varav det huvudsakliga materialet är *Gemensamt Meddelande till Europaparlamentet och Rådet: Mot en övergripande strategi för Afrika* (2020). Analysen bygger på Norman Faircloughs tredimensionella modell för kritisk diskursanalys. Därtill kommer även teorier om post-development och Ian Manners teori om normativ makt användas med syfte att både problematisera och kontextualisera diskursen. Den sistnämnda teorin hänvisar till Ian Manners formulering om att det finns nio normer som EU bygger på (Manners 2000, s.242) och det är således dessa som studien syftar till att identifiera i det valda textmaterialet.

Mot bakgrund av ovan nämnda syfte har följande frågeställningar formulerats:

- Hur är EU:s officiella diskurs rörande utvecklingssamarbetet med Afrika konstruerad?
  - Vilka lingvistiska verktyg används för att diskursivt konstruera EU-Afrika relationen?
  - Vilka av Ian Manners normer läggs fram och ramar in samarbetet mellan EU och Afrika?

- Hur framställs EU respektive Afrika i diskursen?

1.2 Bakgrund

Följande avsnitt ämnar att redogöra för bakgrunden till det valda studiet. Inledningsvis kommer en kort bakgrund av EU:s utvecklingspolitik presenteras, därtill följer en kort redogörelse av relationen mellan EU och Afrika. Relationen har en djupt långtgående historia vilket innebär att den korta redogörelsen i denna uppsats inte ger utrymme åt alla aspekter. Avslutningsvis presenteras en kortfattad bakgrund till EU projektet Global Gateway då ett av dokumenten som används i studien berör detta projekt.

1.2.1 EU:s utvecklingspolitik

EU:s utvecklingspolitik introducerades i samband med skapandet av Europeiska ekonomiska gemenskapen (EEG) (Michalski 2020, s.9). EU:s aktiva roll inom utvecklingsarbete sträcker sig tillbaka till Romfördraget 1957 och har således varit en vital aspekt av EU:s utrikespolitik i över fem decennier (Arts & Dickinson 2018, s.13). Sedan dess har EU:s utvecklingspolitik reviderats och i den konsoliderade version av Fördraget om Europeiska Unionen från 2016, beskrivs utvecklingspolitiken som följande:

Unionens åtgärder i internationella sammanhang ska utgå från de principer som har legat till grund för dess egen tillblivelse, utveckling och utvidgning och som den strävar efter att föra fram i resten av världen: demokrati, rättsstaten, de mänskliga rättigheternas och grundläggande friheternas universalitet och odelbarhet, respekt för människors värde, jämlikhet och solidaritet samt respekt för principerna i Förenta nationernas stadga och i folkrätten. (Fördraget om Europeiska Unionen).

Ytterligare bestämmelser beskriver hur EUs utvecklingspolitik ska arbeta för att bevara fred och stärka den internationella säkerheten samt främja hållbara ekonomiska, sociala och miljömässiga utvecklingar i utvecklingsländerna. Likväl betonar fördraget vikten av multilateralt samarbete (Fördraget om Europeiska Unionen). Således är utvecklingspolitiken en viktig och framstående del av EU:s externa politik och har det slutgiltiga målet att utrota fattigdom, där bistånd är en viktig del av arbetet (Europaparlamentet 2024). Därmed är utvecklingssamarbete och utvecklingsbistånd två viktiga aspekter i EU:s utvecklingspolitik.

I dagsläget är EU Afrikas mest framstående handels-och investeringspartner samt Afrikas främsta partner inom utveckling och samarbete (Ayadi & Ronco 2023, s.16). 2018 stod EU för 46% av det totala officiella statliga utvecklingsbiståndet (ODA) som Afrika mottagit (Ayadi & Ronco 2023, s.167). Samarbete och partnerskap är centralt i EU:s arbete och European Union External Action framhäver att:

The European Union (EU), more than ever, needs to work closely with its partners to face these challenges. Joint actions, based on common interests, will more successfully lead to a safer, greener, more prosperous and equal world (European Union External Action 2022).

Utvecklingsbistånd och utvecklingsamarbete var tidigare två skilda områden men sedan januari 2021 har områdena slagits samman till det som nu beskrivs som ett bredare redskap för utvecklingsamarbete (Europaparlamentet 2024). EU är tillsammans med sina medlemsstater en av världens största donatorer av internationellt bistånd och 2021 bistod EU med över 70,2 miljarder euro till det offentliga utvecklingsbiståndet (Europaparlamentet 2024). Det finns ett antagande inom det akademiska studiet av utvecklingsarbeten som menar på att finansiellt bistånd involverar en maktrelation där donatorn kan utöva något typ av inflytande över mottagarlandet (Olivíe 2022, s.1).

[A]id-giving gives powers to donors over recipients; that power can be used in the donor country's best interest; and that interest is usually related to security or wealth, and may sometimes be seen as morally reprehensible. (Olivíe & Pérez 2019, s.1).

Trots att vissa anser att det är ett normativt antagande som skulle gynnas av en mer grundlig och djupgående analys (Olivíe & Pérez 2019, s.1) är det fortfarande av intresse att se samarbetet mellan EU och Afrika i ljuset av detta.

1.2.2 Relationen mellan EU och Afrika

Relationen mellan EU och Afrika har länge varit omdiskuterad, inte minst mot bakgrunden av Europas kolonisering av Afrika vilket resulterade i att kontinenten betraktades som underutvecklad av de västerländska imperialistiska makterna (Haastrup, Mah & Duggan 2021, s.15). Europas relationer med utvecklingsländer byggde på tidigare koloniala förbindelser där utvecklingsländerna betraktades som viktiga källor till energi och råvaror vilka var väsentlig för *Europas* ekonomiska utveckling (Mold 2007, s.31). I Schumandeklarationen nämns det hur den Europeiska Kol-och Stålgemenskapen kan bidra med resurser för att Europa skulle kunna förverkliga en av sina viktigaste uppgifter: nämligen utvecklingen av den afrikanska kontinenten (Europeiska Unionen). Under 1950-talet innehöll stor del av EU:s grundande texter bestämmelser om en eventuell förening med Afrikanska länder, men det var först vid Romfördraget 1957 som det formella förhållandet mellan EU och Afrika formulerades (Haastrup, Mah & Duggan 2021, s.60). Trots det höga trycket att avkolonisera hade många av länderna som grundade EU fortfarande koloniala förbindelser när de ingick i Romfördraget 1957. En av dessa var Frankrike som hade ett stort kolonialt intresse och en framstående närvaro

i Afrika. Frankrike såg sina koloniala förbindelser med Afrika som ett ömsesidigt ekonomiskt och politiskt samarbete där alla parter drog nytta och ville därför inte ge upp sina kolonier. Det här grundade sig bland annat i tanken om Eurafrika vilket var en samling idéer om hur Europa hade ett moraliskt ansvar gentemot Afrika. Frankrike såg sig som “beskyddare” av relationerna med kolonierna i Afrika och fruktade att EEG skulle påverka Frankrikes koloniala handelsavtal (Haastrup, Mah & Duggan 2021, s.60).

Romfördraget etablerade formella förbindelser mellan EEG och dåvarande kolonier i Afrika med det angivna syftet att främja ekonomisk och social utveckling i kolonierna (Haastrup, Mah & Duggan 2021, s.60). Föreningen mellan parterna var huvudsakligen baserad på tre aspekter: handel, ekonomiskt bistånd och formella relationer (Haastrup, Mah & Duggan 2021, s.60). Trots att föreningen benämndes som ömsesidigt fördelaktigt hade länderna i Afrika inget val om huruvida de skulle delta i föreningen eller hur de tre områdena skulle implementeras (Haastrup, Mah & Duggan 2021, s.60). I samband med 60-talets avkolonialisering av Afrika insåg EU att föreningen krävde omarbete vilket resulterade i Yaoundé-konventionen 1963 (Haastrup, Mah & Duggan 2021, s. 61). Konventionens deltagare var EEG och 18 tidigare kolonier från Afrika och det huvudsakliga målet var att bibehålla en förening som grundade sig i “fullständig jämlikhet och vänskapliga relationer”. Detta möttes väl av ledarna från de 18 afrikanska länderna som var angelägna om att säkerhetsställa sin nyvunna nationella suveränitet (Haastrup, Mah & Duggan 2021, s. 61).

Yaoundé-konventionen fungerade som ett verktyg för att bevara föreningen mellan EU och Afrika i en postkolonial era (Haastrup, Mah & Duggan 2021, s. 62). Från att ha varit en ensidig association skapade Yaoundé förutsättningarna för en mer förhandlingsbar relation med ett större fokus på jämlikhet. Emellertid existerade det fortfarande obalans i maktförhållandet där EU hade mer makt än de afrikanska länderna. Trots detta skapade Yaoundé-konventionen grunden för framtida avtal och föreningar mellan EU och Afrika (Haastrup, Mah & Duggan 2021, s. 62) Sedan Yaoundé har partnerskapet och föreningen reviderats, bland annat genom Lomé konventionen och Cotonou avtalet (Haastrup, Mah & Duggan 2021, s. 63-65). I nuläget är det huvudsakliga politiska ramverket för relationen och partnerskapet mellan EU och Afrika *Joint Africa-EU Strategy* (JAES) som implementerades 2007 (Haastrup, Mah & Duggan 2021, s. 61 & s.105). Målet med JAES var att skapa ett “partnerskap av jämlikar” genom att tillsammans identifiera prioriteringar och gemensamt lägga fram förslag på tillvägagångssätt (Haastrup, Mah

& Duggan 2021, s.105). JAES har mottagit kritik för att vara paternalistisk samt lova för mycket i löftet om ett “partnerskap av jämlikar”, vilket JAES inte anses uppnått (Haastrup, Mah & Duggan 2021, s.116). JAES tillsammans med andra strategier mellan EU och Afrika har beskrivits som följande:

[A]nchored to an African vision, but mainly linked to the EU’s strategic interests (Haastrup, Mah & Duggan 2021, s.113)

Forskning visar även på att EU snarare förstärkt sin roll som normativ makt i EU-Afrika relationen vilket resulterat i ett ojämlikt samarbete (Haastrup, Mah & Duggan 2021, s.2). Idéerna om att skapa ett jämlikt partnerskap har således visat sig vara mer av en vision än en verklighet (Haastrup, Mah & Duggan 2021,s.117).

1.2.3 Global Gateway

Med utgångspunkt i att ett av dokumenten som ligger till grund för analysen handlar om Global Gateway vill jag här presentera en kort bakgrund till projektet. Under 2019 lanserade EU projektet Global Gateway för att effektivisera EU:s externa investeringar och utvecklingssamarbeten med partnerländerna (McAllister 2023). Global Gateway betraktas som ett motbud av Kinas Belt and Road initiativ vilket syftar till att bland annat öka Kinas influens i omvärlden (McAllister 2023). Syftet med Global Gateway är bland annat att öka EU:s makt och påverkan i omvärlden (McAllister 2023). En subkategori av Global Gateway är EU-Africa Global Gateway Investment Package (European Commission 2022). EU:s mål att öka sin makt i omvärlden väcker således frågan om utvecklingssamarbetet med Afrika är baserat på samarbete eller om det grundar sig i en potentiell maktasymmetri mellan EU och Afrika.

1.3 Disposition

I detta inledande kapitel har jag presenterat studiens bakgrund, syfte och frågeformuleringar. I nästkommande kapitel kommer jag att redogöra för tidigare forskning inom ämnet, det vill säga forskning som berör utvecklingssamarbete. Kapitel 3 presenterar det teoretiska ramverket och inleds med ett redogörande för teorin om post-development för att sedan gå vidare till teorin om

normativ makt inom EU. I kapitel 4 utformas studiens metodologiska ramverk som bygger på Faircloughs tredimensionella modell för kritisk diskursanalys. Detta kapitel efterföljs av undersökning och resultat från analysen av utvecklingssamarbetet mellan EU och Afrika. I kapitel 6 diskuteras resultaten med hänvisning till teori, tidigare forskning och bakgrund. Därefter följer en avslutande och sammanfattande del gällande studiens slutsatser. Det sista kapitlet nämner kortfattat några förslag på vidare forskningsmöjligheter.

2. Tidigare forskning

2.1 Rådande diskurs

Forskning rörande utvecklingspolitik, samarbete och Afrika är ett relativt stort område och en subkategori av den här typen av forskning är således EU:s utvecklingsarbete i Afrika. Emellertid existerar det begränsat med forskning rörande vilken typ av diskurs EU använder sig av i sitt utvecklingsarbete i Afrika vilket gör att det är relevant att undersöka.

Forskarna Georgios K. Bountagkidis, Konstantinos C. Fragkos och Christos C. Frangos (2015) skrev en studie vid namn *EU Development Aid towards Sub-Saharan Africa: Exploring the Normative Principle*. Studien syftade till att undersöka om EUs utvecklingspolitik i Subsahariska Afrika grundade sig i objektivitet eller om politiken var intressestyrd (Bountagkidis, Fragkos & Frangos 2015, s.1). Författarna menade bland annat på att EU fungerar som en normativ makt genom att sammankoppla internationellt bistånd med mänsklig och social utveckling. Genom att analysera strömmar av bistånd från EU till Subsahariska Afrika tydliggörs faktumet att EUs egna intressen ofta erhåller mer prioritering än de intressen och behov som är viktiga för mottagarländerna (Bountagkidis, Fragkos & Frangos 2015, s.1). Författarna skriver följande:

[T] he EU's portrayal as a force for good in international relations requires cautious critique
(Bountagkidis, Fragkos & Frangos 2015, s.1).

I och med att författarna nämner vikten av att kritiskt granska EU:s utvecklingspolitik bidrar det med ytterligare underlag till varför det är av relevans att utföra den här uppsatsens undersökning. Likväl bidrar ovan nämnda studie med att fungera som bakgrund till varför det är viktigt att analysera EU-Afrika relationen med fokus på makt och relationen mellan donator och mottagare.

Forskaren Karen Del Biondo (2018, s.311) skrev en studie som undersökte huruvida JAES hade lyckats med sin intention att bryta den traditionella givar-mottagarrelationen mellan EU och Afrika och utveckla ett verkligt partnerskap. Fokuset för studien var att undersöka om partnerskapet respekterade principen om jämlikhet vilket författaren menar på att partnerskapet gör (Del Biondo 2018, s.324-325). Samtidigt redogjorde författaren även för instanser där EU, av sina afrikanska partner, inte uppfattades upprätthålla premisserna för ett jämlikt partnerskap. Författaren menade att dessa instanser visade på att det finns en misstro hos de afrikanska

motparterna som gör att de inte ser partnerskapet som jämlikt, vilket bland annat kan grunda sig i den koloniala historien (Del Biondo 2018, s.324-325). Återigen illustrerar denna tidigare studie att det finns en relevans att fortsätta analysera partnerskapet mellan EU och Afrika.

Camilla Castelanelli (2022) författade masteruppsatsen *Rethinking Partnerships*. Syftet med studien var att undersöka vilken typ av diskurs EU använder sig av i sitt utvecklingssamarbete med Centralamerika, med specifikt fokus på hur denna diskurs påverkar EU-Centralamerika samarbetet (Castelanelli 2022, s. 2). Utifrån ett postkolonialt perspektiv analyserade Castelanelli diskursen i en samling dokument, varav det viktigaste var *Joint Communication to the European Parliament and the Council - European Union, Latin America and the Caribbean: Joining Forces For a Common Future* som publicerades 2019 (Castelanelli 2022, s. 2). Studiens resultat indikerar att EUs diskurs gentemot utvecklingssamarbetet i Centralamerika innehåller spår av postkolonialism vilket kan leda till negativa effekter på samarbetet (Castelanelli 2022, s.1). Trots att Castelanellis studie enbart fokuserar på Centralamerika går det att anse att uppsatsen fortfarande är relevant för denna studie eftersom syftet, tillvägagångssättet och materialet är liknande. En stor andel av den tidigare forskning som diskuterar förhållandet mellan EU och Afrika gör det utifrån ett postkolonialt perspektiv på ett liknande sätt som Castelanelli har gjort, av den anledningen ansågs det vara relevant att i denna uppsats analysera relationen utifrån ett annat perspektiv. Eftersom att denna uppsats ämnar att fokusera på EU:s diskurs i utvecklingssamarbetet med Afrika kan den ses som en naturlig fortsättning och komplement på det studie av EU diskurser som Castelanelli inlett.

3. Teori

Följande kapitel introducerar teorierna om post-development och normativ makt. Kapitlet inleds med en presentation av post-development och därefter följer en beskrivning av normativ makt. Kapitlet ämnar även att motivera teoriernas relevans i förhållande till uppsatsens syfte och frågeställningar.

I mitt arbete avser jag använda mig av post-development teorin för att undersöka om EU:s diskurs gentemot Afrika i deras utvecklingssamarbete används som ett maktverktyg. Specificerat är syftet att granska om diskursen innehåller element av eurocentrism och är auktoritär. Eftersom uppsatsens syfte är att kritiskt granska EU:s diskurs är teorins kritiska förhållningssätt till utveckling en aspekt till varför den är både relevant och lämplig. I syfte att applicera ytterligare ett kritiskt perspektiv på EU:s diskurs har jag även valt att inkludera teorin om normativ makt.

3.1 Post-development

Inledningsvis bör det nämnas att post-development är ett stort akademiskt fält med flera olika föreningar, med hänvisning till uppsatsens omfattning nämns endast de mest framträdande

Post-development teorin uppkom under 1990-talet men dess influens har sedan dess avtagit något (Matthews 2018, s.1). Teorin utvecklades ur postkolonial och poststrukturalistisk kritik mot utveckling och analyserade utveckling som en uppsättning diskurser och praktiker som hade stor påverkan på hur Asien, Afrika och Latinamerika betraktades som “underutvecklade” och därmed behandlas som det (Escobar 2012, s.1. Begreppet utveckling kan ha olika definitioner och betydelser, men post-development teoretiker uppfattade utveckling som idén om att vissa länder var mer avancerat utvecklade för att de hade hög industrialisering, höga levnadsstandarder, urbanisering och teknikalisering av jordbruket (Escobar 2012, s.4). Post-development teoretiker var således kritiska till att utvecklingspolitiken syftade till att drastiskt förändra två tredjedelar av världen i strävan efter ekonomisk utveckling och materiellt välstånd (Escobar 2012, s.4). Anhängare av teorin menade på att utvecklingspolitiken var ett misslyckande eftersom det inneburit lovord om att skapa bättre förutsättningar för vissa delar av världen men trots decennier av ambition och arbete kvarstod fattigdom och ojämlikhet (Matthews 2018, s.4). Post-development teoretiker avfärdade både konceptet utveckling och den

faktiska utvecklingspolitiken eftersom det inte tillhandahöll goda resultat och att utveckling innebar kulturell västernisering och homogenisering (Pieterse 2000, s.175). I motsats till andra utvecklingsteorier var post-development radikal i den benämning att den inte åsyftade reformera utan snarare avfärda utveckling (Ziai 2007, s.1). Samtidigt har teorin möts av mycket kritik eftersom den inte lyfter fram någon lämplig alternativ modell till utveckling, vilket försvagar teorin (Matthews 2018, s.1). I och med att utveckling fortsätter att vara en viktig aspekt i den samtida internationella politiken menar Escobar att det fortfarande är relevant att ha ett kritiskt förhållningssätt till utveckling, vilket enligt Escobar stärker teorins samtida relevans (Escobar 2012, s.1).

Arturo Escobar är en framstående post-development teoretiker och Escobars bok *Encountering Development* anses vara en av grundpelarna för den faktiska formuleringen av teorin (Ziai 2007, s.2). I boken framför Escobar idén om att diskursen som används inom ramen för utveckling fungerar som ett maktverktyg (Escobar 2012, s.9).

[T]he development discourse is governed by the same principles; it has created an extremely efficient apparatus for producing knowledge about, and the exercise of power over, the Third World. [...] In sum, it has successfully deployed a regime of government over the Third World [...]. (Escobar 2012, s.9).

Escobars idé tar bland annat sin inspiration från Edward Saids bok *Orientalism* och den afrikanska filosofen V.Y Mudimbes bok *The Invention of Africa* (Escobar 2012,s.6). Gemensamt för dessa verk är idén om att västvärlden via sin diskurs säkrar sin makt och sitt inflytande över andra delar av världen (Escobar 2012,s.6) . En del tänkare hänvisar till begreppet “det kolonialistiska draget” för att förklara varför diskursen uppkommer ur förhållanden som är ojämlika (Escobar 2012,s.9). “Det kolonialistiska draget” innebär att diskursen porträtterar det som tidigare kallades “den tredje världen” på ett sätt som tillåter västvärlden att ha makt över den. Trots att mycket av det ovannämnda placeras bättre i en kolonial kontext, bygger även utvecklingsdiskursen på samma principer (Escobar 2012,s.9).

Teorin bygger således på en idé om att utveckling i grunden är eurocentrisk. (Ziai 2007, s.8). Det traditionella konceptet att benämna Västeuropa och Nordamerika som utvecklade länder och Afrika, Asien och Latinamerika som underutvecklade grundar sig i Eurocentrism. Med andra ord betraktas väst som idealet och som normgivande för resterande delar av världen. Det här

konceptet är baserat på en tanke att hög livskvalitet endast nås genom industrialisering, materiellt överflöd och god ekonomi. Emellertid försummar det här perspektivet andra aspekter som kan leda till ett bra liv och hög livskvalitet och bör därför inte ses som en självklarhet att det är vad som är normativt önskvärt (Ziai 2007, s.8). Det här perspektivet är baserat på västerländska värderingar med en materialistisk uppfattning av hög livskvalitet (Veenhoven 1996, s.4). Andra indikatorer på hög livskvalitet inkluderar: tillräckligt med näring, ett långt och hälsosamt liv samt en riskfri livsmiljö (Susniene & Jurkauskas 2009, s.58).

Ytterligare en viktig aspekt av teorin är idén om att utveckling kan få auktoritära och teknokratiska följder (Ziai 2007, s.8). Enligt Ziai (2007, s.8) är det tydligt att den som definierar vad "utveckling" är och hur det ska uppnås är i en maktposition och att den som ska gynnas av utveckling ofta inte gör det.

3.2 Normativ makt

Med syfte att lyfta ytterligare ett perspektiv på maktförhållanden kommer även teorin om normativ makt att användas. I likhet med post-development finns det många olika definitioner och perspektiv, här nämns endast ett fåtal. Ian Manners (2002, s.235) menar på att EU bör betraktas som en normativ makt snarare än en militär- eller civil makt. Konceptet normativ makt är inte nytt och tidigare akademiker har förklarat normativ makt som makt över åsikter och idéer (Manners 2002, s.238-239).

Manners (2000, s.239) menar att normativ makt är ett sätt att förstå EU:s internationella identitet. Det är ett försök att röra sig bort från det traditionella perspektivet att EU bör studeras som en statsliknande apparat och istället fokusera på det Manners kallar kognitiva processer, vilket är idéerna som formar EU:s agerande på den internationella scenen (Manners 2000, s.239). EU:s normer beskrivs som konstitutionella och representerar avgörande faktorer i formandet av EU:s internationella identitet och EU:s agerande inom utrikes-och utvecklingspolitik (Manners 2000, s.241).

Manners framhåller att EU har en normativ bas som har formats under de senaste fem decennierna genom deklamationer, fördrag och policys (Manners 2000, s.242). Den normativa basen bygger på *fem* grundläggande normer: fred, frihet, demokrati, rättsstatsprincipen och mänskliga rättigheter. Utöver dessa centrala normer identifierar Manners ytterligare *fyra* mindre normer: social solidaritet, anti-diskriminering, hållbar

utveckling och god samhällsstyrning, varav den sistnämnda är minst utvecklad (Manners 2000, s.242-243). Manners (2000, s.244) ställer sig därefter frågan om hur EU:s normer sprids, varav svaret indikerar på fyra processer. Den första benämns *spridning* och innebär att EU oavsiktligt sprider sina idéer och normer till andra politiska aktörer. Manners lyfter exemplet att EU försöker föregå med 'gott exempel' i vissa sammanhang. *Informativ spridning* är den andra och innefattar strategisk kommunikation som nya policy initiativ av EU. *Processuell spridning* är den tredje och handlar om institutionalisering av en relation mellan EU och en tredje part via bland annat samarbetsavtal. *Överföring* är den fjärde processen som äger rum när EU byter gods, handel eller bistånd med en tredje part. Ett exempel på detta är EU:s utvecklingsfond till andra länder och kontinenter, varav den afrikanska kontinenten är en mottagare. *Kulturellt filter* är den sista processen och handlar om samspelet mellan skapandet av social-och politisk identitet och kunskapsskapande hos dem som är föremål för normspridning (Manners 2000, s.245). I en artikel av Diez och Manners (2007, s.173 & 174) skriver författarna att det är av intresse att undersöka den diskursiva framställningen av EU som en normativ makt. Författarna menar att EU, genom sin diskurs, konstruerar sin identitet i förhållande till andra (Diez & Manners 2007, s.174).

In that sense, the discourse of the EU as a normative power constructs a particular self of the EU (and it is perhaps the only form of identity the diverse set of actors within the EU can agree on), while it attempts to change others through the spread of particular norms (Diez & Manners 2007, s.174).

I syfte att kontextualisera och problematisera EU:s diskurs i utvecklingssamarbetet med Afrika anser jag att det även är relevant att undersöka i vilken mån diskursen framställer EU som en normativ makt samt diskutera vilka tänkbara konsekvenser detta får. Jag kommer återkomma till detta i kapitel fem som berör undersökningen och resultat, samt i kapitel sex.

Anledningen till varför normativ makt anses vara relevant för uppsatsen är därför att Manners totalt presenterar nio EU normer som via olika processer sprids till andra politiska aktörer. Således finns det nio begrepp att identifiera i texterna som kan hjälpa att

svara på frågeställning om hur EU respektive Afrika framställs i diskursen. I kombination med post-development teorin kan således diskursen kritiskt analyseras utifrån om diskursen är normgivande och eventuellt används som ett maktverktyg, vilket skulle innebära att ojämlika förutsättningar skapas i utvecklingssamarbetet mellan EU och Afrika.

4. Metod och urval av data

Följande avsnitt avser diskutera och förklara de metodologiska verktyg som har använts för att besvara syftet och frågeställningarna rörande EU:s diskurs i utvecklingssamarbetet med Afrika. Kritisk diskursanalys (KDA) och framförallt Norman Faircloughs tredimensionella modell kommer att presenteras med hänsyn till både svagheter och styrkor i metoden. Avsnittet avslutas med en beskrivning av det valda källmaterialet och en förklaring av materialets relevans samt eventuella begränsningar.

4.1 Kritisk diskursanalys

4.1.1 Förtydligande av begreppet diskurs

Begreppet diskurs är omtvistat och har olika betydelser beroende på inom vilken inriktning som det används (Boréus & Bergström 2018, s.254). Enkelt definierat kan diskurs beskrivas som “ett bestämt sätt att tala om och förstå världen (eller ett utsnitt av världen)” (Winther Jorgensen & Phillips 2000,s.7). Begreppet diskurs rymmer även en idé om att språket är strukturerat i olika mönster beroende på vilket socialt sammanhang vi befinner oss i. Vi använder oss av olika diskurser i olika sociala domäner, exempelvis om vi befinner oss på ett sjukhus så pratar läkarna med en bestämd medicinsk diskurs. Målet med olika typer av diskursanalytiska angreppssätt är att analysera vilka mönster som existerar i språket och hur dessa konstruerar vår diskurs (Winther Jorgensen & Phillips 2000,s.7).

De diskursanalytiska angreppssätten, varav ett är kritisk diskursanalys, utgår från en strukturalistisk och poststrukturalistisk språkfilosofi som menar på att vår verklighet endast går att förstå via språket (Winther Jorgensen & Phillips 2000,s.15). Det här innebär inte att verkligheten inte *egentligen* finns men det betyder att verkligheten endast får sin *egentliga betydelse* genom diskurs. Det är genom språket, och således diskursen, som vi skapar representationer av verkligheten (Winther Jorgensen & Phillips 2000,s.15). Ovannämnda definitionen av diskurs som ett bestämt sätt att tala och förstå världen kommer att användas i denna uppsats.

4.1.2 Förklaring av kritisk diskursanalys som metod

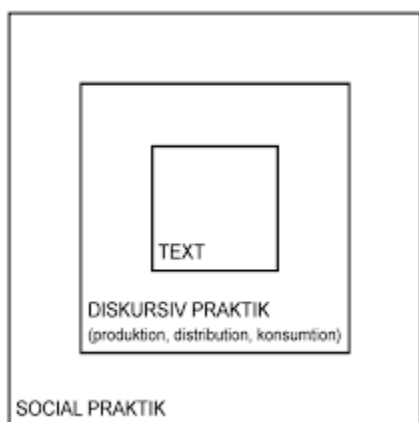
Inom den kritiska diskursanalysen (KDA) rymmer diskursen ett flertal perspektiv och motsättningar, således innehåller diskursen ett flertal dimensioner (Boréus & Bergström 2018, s.254, s.308). KDA utvecklades under 1980-talet och tog inspiration från bland annat Frankfurtskolans kritiska teori (Boréus & Bergström 2018, s.306). Det yttersta målet med kritisk diskursanalys är att utifrån teoretiska ramverk undersöka relationen mellan diskursiv praktik och social utveckling inom olika sociala sammanhang (Winther Jorgensen & Phillips 2000, s.66).

Norman Fairclough, en av föreläsarna för KDA, har utvecklat en inriktning inom KDA som heter *dialektisk-relationella inriktningen* (Boréus & Bergström 2018, s.307). Faircloughs angreppssätt definieras av att sociala processer och strukturer innehar lingvistiska och diskursiva element (Fairclough 1989, s.19). Texter skapas och konsumeras genom diskursiva praktiker som i sin tur bidrar till att skapa den sociala världen, sociala identiteter samt sociala relationer. (Fairclough 1989, s.22). En enklare definition är att diskurs konstruerar den sociala världen samtidigt som diskurs konstrueras av andra sociala praktiker (Winther Jorgensen & Phillips 2000, s.68). Detta förhållande mellan diskurs och social praktik benämns som ett dialektiskt förhållande där diskurs inte enbart formar strukturer och processer utan även speglar dem (Winther Jorgensen & Phillips 2000, s.68). Fortsättningsvis fungerar även diskurs som ett ideologiskt verktyg där diskursiva praktiker kan bidra till att skapa ojämlika maktförhållanden mellan sociala grupper (Winther Jorgensen & Phillips 2000, s.69).

Anledningen till varför den kritiska diskursanalysen benämns som kritisk är för att den syftar till att undersöka den diskursiva praktikens roll i upprätthållandet av ojämlika maktförhållanden i den sociala världen. KDA avser analysera "hur sociala konflikter manifesteras språkligt och hur dominans, skillnader och motstånd kommer till uttryck i texter och diskurser" (Boréus & Bergström 2018, s.307). Således är KDA ett verktyg som syftar till att kritiskt granska och lyfta fram gömda maktstrukturer (Boréus & Bergström 2018, s.307), vilket anses vara relevant för att besvara studiens syfte och frågeställningar

4.1.3 Fairclough's tredimensionella modell

Norman Fairclough utvecklade en modell för kritisk diskursanalys, den *tredimensionella modellen*, vilken analyserar kommunikativa händelser utifrån tre dimensioner (Fairclough 1995, s.97-98). Figur 1 illustrerar den tredimensionella modellen.

Figur 1: Faircloughs tredimensionella modell för diskursanalys (Winther Jorgensen & Phillips 2000).

Fairclough menar att varje kommunikativ händelse innehåller tre dimensioner: den är en text, en diskursiv praktik samt en social praktik (Fairclough 1995, s.97-98). Janks (1997, s.1) framhåller att dimensionerna inte bör ses som skilda entiteter utan som dimensioner som är ömsesidigt beroende av varandra. Trots att utgångspunkten för min analys härstammar från denna modell kommer jag inte lägga lika stor vikt vid alla tre dimensioner. Det främsta fokuset kommer vara på textanalysen, trots att både diskursiv- och social praktik kommer att nämnas och diskuteras.

Textanalysen innebär en *beskrivning* av diskursen och innefattar en detaljerad analys av texternas egenskaper (Fairclough 1989, s.26). En analys av textens egenskaper innebär bland annat en analys av ordval och grammatik (Fairclough 1989, s.110). Vid studiet av ordval kommer framförallt nyckelord att fungera som analysobjekt (Boréus & Bergström 2018, s.321). Nyckelorden är kärnan i kommunikation och framhäver viktiga egenskaper, vilket utgör en hermeneutisk ingång som är givande för att tolka diskursen (Boréus & Bergström 2018, s.321). I kombination med en analys av nyckelorden kommer även lexikala oppositioner av typen 'vi och dom' analyseras (Boréus & Bergström 2000, s.324). Sådana typer av lexikala oppositioner kan användas för att skapa en "*positive self-representation*" respektive "*negative other-representation*" (Boréus & Bergström 2000, s.324).

Samtidigt är det av intresse att undersöka ett fåtal grammatiska aspekter i texten, en relevant aspekt handlar om hur händelser och processer anknyts, eller inte anknyts, med subjekt och objekt och kallas transitivitet (Fairclough 1989, s.122). Det betyder att satskonstruktioner undersöks med hänsyn till om de använder passiv form och således utelämnar agenten (Fairclough 1989, s.122). Utlämnande av en agent innebär att agenten fråntas sitt ansvar (Fairclough 1989, s.124). Winther Jorgensen och Phillips (2000, s.87) exemplifierar detta genom satsen “50 sjuksköterskor avskedades igår”, satsen använder passiv form och utelämnar agenten vilket ger intrycket av att det inte finns någon ansvarig för avskedandet. Undersökandet av agentur kan även ske genom analys av satskonstruktioner: subjekt, verb, objekt (SVO) som indikerar på en handling (Fairclough 1989, s.122). Handlingen har två deltagare, en agent och en mottagare och SVO satser indikerar på att det är agenten som påverkar mottagaren (Fairclough 1989, s.122).

Ytterligare ett språkligt verktyg för att analysera vilka agenter som lyfts fram och vilka som döljs är via *nominalisering* vilket innebär att de verb som används för att beskriva processer ersätts med substantiv (Fairclough 1989, s. 124). Det handlar således om att undersöka vilka aktörer som ses som aktiva och vilka som således blir passiva (Fairclough 1989, s.124). Boréus och Bergström (2018, s.343) lyfter att en svaghet med metoden är att den fordrar vissa kunskaper i grammatik men författarna menar på att dessa inte behöver vara särskilt omfattande vilket minskar risken för felbedömningar. Min förhoppning är att mitt förarbete och utförliga analys har minimerat möjligheten och att reliabiliteten således är hög.

Fortsättningsvis, studiet av den diskursiva praktiken är en *tolkande* analys och där är det huvudsakliga intresset att förstå hur texten är producerad samt hur den konsumeras (Fairclough 1989, s.141). Fairclough menade att ett angreppssätt för att undersöka detta var att undersöka texterna, identifiera deras interdiskursivitet (om det finns ytterligare diskurser som texten bygger på) samt deras intertextualitet (hur texterna är byggda på andra texter) (Fairclough 1989, s.162). För mitt arbete hade detta kunnat innebära en studie av hur de olika policydokumenten kommit till, analysera tidigare diskussioner och förarbeten som resulterat i dokumenten samt hur dokumenten förhåller sig till andra policydokument som berör utvecklingssamarbete. Uppsatsen kommer delvis att beröra den diskursiva praktiken men det kommer inte vara fokuset för analysen.

Vidare, analysen av den sociala praktiken är en *förklaring* till varför diskursen är utformad som den är (Fairclough 1989, s.162). De tidigare utförda analyserna av text och diskursiv praktik placeras nu i förhållande till den sociala praktiken (Fairclough 1989, s.163). I analysen av den sociala praktiken blir det tydligt att de tre dimensionerna inte bör betraktas som skilda entiteter eftersom analysen kräver att den diskursiva praktiken och den diskursordning den ingår i tydliggörs (Winther Jorgensen & Phillips 2000, s.90). Med diskursordning menas vilka andra diskurser som den diskursiva praktiken ingår i. I syfte att analysera den sociala praktiken i helhet krävs det även en sociologisk- eller kulturteori för att komplementera diskursanalysen (Winther Jorgensen & Phillips 2000, s.75). I den här uppsatsen kommer jag använda mig av teorierna om post-development och normativ makt för att analysera den sociala praktiken och således sätta textmaterialet i en större social kontext. Avslutningsvis analyseras vilka konsekvenser den diskursiva praktiken får för den sociala praktiken, exempelvis undersöks det om den diskursiva praktiken förstärker eller undanhåller ojämlika maktförhållanden i samhället (Fairclough 1989, s.166). Det är först i analysen av den sociala praktiken som det är möjligt att närma sig frågor om ideologiska, politiska och sociala konsekvenser (Winther Jorgensen & Phillips 2000, s.90).

Winther Jorgensen och Phillips (2000, s.93) lyfter att ett problem med Faircloughs angreppssätt är bristen på en tydlig skiljelinje mellan det diskursiva och det icke-diskursiva. Det är otydligt vart gränsen går mellan analysen av den diskursiva praktiken respektive sociala praktiken. Samtidigt är det otydligt vilken mängd av social analys som behöver utföras och Fairclough erbjuder inte information om vilken typ av sociologisk- eller kulturteori som är nödvändig för analysen av den sociala praktiken (Winther Jorgensen & Phillips 2000, s.93). Således går det att härleda att det är upp till uppsatsförfattaren själv att välja en teori som anses vara lämplig för att förklara den sociala praktiken.

4.2 Urval av data och eventuella begränsningar

Materialet är en samling policydokument från EU, specifikt tre dokument som berör EU:s utvecklingssamarbete med Afrika. Trots faktumet att det existerar många dokument rörande samarbetet valdes endast tre med hänsyn till uppsatsens frågeställningar och begränsade omfattning. Likväl valdes dokumenten utifrån att alla tre är publicerade mellan 2020-2022 och det anses vara relevant att studera dokument som speglar aktuell och pågående politik. Det huvudsakliga fokuset ligger på *Gemensamt Meddelande till Europaparlamentet och Rådet: Mot*

en övergripande strategi för Afrika (2020). Hädanefter kommer dokumentet förkortas till *Gemensamt Meddelande* (2020). Detta dokument föreslår diverse strategier för att skapa ett ökat och förbättrat samarbete med Afrika och fokuserar framförallt på fem områden där ett förbättrat samarbete anses nödvändigt, vilka är: *grön omställning och tillgång till energi, digital omvandling, hållbar tillväxt och sysselsättning, fred och goda styrelseformer, migration och rörlighet* (Europeiska Kommissionen 2020) I syfte att skapa bättre förståelse av EU:s utvecklingssamarbete kommer även *Gemensamt Meddelande till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén, Regionkommittén och Europeiska investeringsbanken: Global Gateway* (2021) och *EU-Africa: Global Gateway Investment Package* (2022) tas i beaktande. Det första dokumentet kommer att anta förkortningen *Global Gateway* (2021) medan det andra benämns *Investment Package* (2022). Det förstnämnda dokumentet har ett generellt fokus på Global Gateway, och fokuserar således inte enbart på Afrika, medan det sistnämnda dokumentet fokuserar på EUs Global Gateway investeringspaket till Afrika. Anledningen till varför dessa två dokument anses vara relevanta är eftersom de fokuserar på EUs nya initiativ Global Gateway, en strategi vars syfte är att “narrowing the global investment gap worldwide” (European Commission 2021). Mot bakgrunden att uppsatsen ämnar undersöka vilken diskurs EU presenterar i sina utvecklingssamarbeten gentemot Afrika ansågs det vara relevant att ta Global Gateway i beaktning eftersom projektet syftar till att effektivisera EU:s utvecklingssamarbete. Tillsammans med *Gemensamt meddelande* (2020) bidrar de två resterande dokumentet med att skapa intertextualitet samt sätta *Gemensamt meddelande* (2020) i en påtaglig kontext, vilken är Global Gateway initiativet.

En svaghet med materialet är det singulära fokuset på EU och att dokumenten inte representerar Afrika i någon mån. Samtidigt är uppsatsens fokus på EU:s diskurs vilket resulterade i att dokumenten och tillvägagångssättet ansågs lämpligt. Ytterligare en potentiell svaghet är analysens top-down perspektiv, där fokuset endast hamnar på EU som institution. Möjligen hade det varit fördelaktigt att inkludera ett bottom-up perspektiv för att skapa en djupgående och grundlig analys som tar *flera* dimensioner i beaktning. Emellertid ansågs detta vara komplicerat med hänsyn till uppsatsens omfattning, och således hamnade det primära fokuset på EU och EU:s diskurs. Två av dokumenten är på svenska medan ett är på engelska vilket kan anses vara en potentiell svaghet eftersom lingvistiska skillnader kan förekomma.

Emellertid anser jag att detta inte kommer påverka analysen i större grad eftersom jag har god förståelse för engelskans respektive svenskans lingvistiska och språkliga uppbyggnad.

5. Undersökning och resultat.

Följande avsnitt presenterar och diskuterar hur EU:s diskurs konstrueras i relation till utvecklingsarbetet med Afrika. Undersökningen utfördes i linje med vad som tidigare presenterats gällande Faircloughs tredimensionella modell. Således kan den kategoriseras i tre delar: den textuella analysen, analys av den diskursiva praktiken samt analys av den sociala praktiken. Nedanstående sektioner redogör för tillvägagångssättet samt presenterar resultaten från analysen. Analysen av den sociala praktiken kommer även i viss mån diskuteras i kapitel 6 eftersom den är sammankopplad med teorierna om post-development och normativ makt.

5.1 Tillvägagångssätt

Inledningsvis är det relevant att lyfta att analysen utfördes manuellt genom att dela upp texterna i mindre paragrafer och därefter undersöka paragraf för paragraf. Valet att utföra undersökningen manuellt motiveras av faktumet att manuella analyser ofta innebär mer komplicerade tolkningar och bedömningar av materialet (Boréus & Bergström 2018, s.58). Vid undersökningen av paragraferna letade jag efter nyckelord, nominalisering, lexikala oppositioner, transitivitet och SVO konstruktioner. När undersökningen av de tre dokumenten var färdigställd jämförde jag resultaten från varje paragraf med varandra i syfte att identifiera mönster samt likheter och olikheter.

5.1.1 Faircloughs tredimensionella modell i praktiken

5.1.2 Den diskursiva praktiken

Som tidigare nämnt kommer det huvudsakliga fokuset ligga på *Gemensamt Meddelande* (2020) trots att resterande texter också kommer att tas i beaktning.

En aspekt av Faircloughs modell är den tolkande analysen som bygger på den diskursiva praktiken. Jag inleder med ovannämnda aspekt i syfte att placera dokumentet i en kontext. Dokumentet har adresserats från Europeiska kommissionen till Europaparlamentet och rådet. Samtidigt är den övergripande känslan vid läsning av dokumentet att den inte bara riktar sig mot Europaparlamentet och Rådet utan även mot Afrikanska samarbetspartner samt andra organisationer som jobbar med att implementera de strategier som dokumentet lyfter. Oavsett är det tydligt att EU är producenten av texten men att det finns olika möjliga mottagare av den.

Det kan dessutom vara relevant att nämna mot vilken bakgrund *Gemensamt Meddelande* producerades. Bakgrunden till dokumentets uppkomst är ett möte som hölls mellan Europeiska Kommissionen och Afrikanska Unionens kommission år 2020 där det framtida samarbetet diskuterades (European Commission 2020). Likväl bygger dokumentet på de åtaganden som gjordes vid det femte toppmötet mellan EU och AU år 2017, varav ett fördjupat samarbete var en viktig aspekt. Enligt Ursula von der Leyen var *Gemensamt Meddelande* en strategi vars syfte var att ta partnerskapet mellan EU och Afrika till nästa nivå. Således var målet att skapa ett mer ambitiöst och starkt samarbete och partnerskap med Afrika (European Commission 2020).

Den diskursiva praktiken innefattar även huruvida texten bygger på andra texter. *Gemensamt Meddelande* hänvisar till andra dokument, däribland texter rörande den europeiska gröna given och samarbetet mellan EU och Afrika. Fenomenet att texten refererar till andra texter och bygger på andra diskurser benämns som intertextualitet och interdiskursivitet. Eftersom både *Gemensamt Meddelande* (2020) och *Global Gateway* (2021) bygger på andra texter och diskurser är ovan nämnda fenomen tydligt i båda texterna. I motsats till de två ovan nämnda texterna hänvisar *Investment Package* (2022) inte till några andra dokument eller källor, vilket potentiellt innebär att den inte kan betraktas ur perspektivet intertextualitet och interdiskursivitet. Samtidigt visar den på intertextualitet och interdiskursivitet genom att det är tydligt att den bygger på andra texter. Texten presenterar bland annat strategier för grön omvandling, ekonomisk integration, hållbar tillväxt och digital omvandling, fyra områden som erhöll stor vikt i *Gemensamt Meddelande* (2020). Diskursen i *Investment Package* (2022) är därmed en fortsättning på den diskurs som redan presenterats i *Gemensamt Meddelande* (2020) och *Global Gateway* (2021).

5.1.3 Textanalys

En av dimensionerna i Faircloughs tredimensionella modell är den textuella analysen, och det är denna dimensionen som redogörs i följande avsnitt.

En viktig aspekt av textanalysen är att identifiera nyckelord och jag tog min utgångspunkt ur Boréus och Bergströms definition av nyckelord. Nyckelord har många olika kriterier varav några är: de har hög användningsfrekvens, står i fokus för kommunikationsprocessen samt fungerar som bärare av idéer (Boréus & Bergström 2018, s.323). I *Gemensamt Meddelande* (2020) framgick det relativt tydligt vilka ord som hade mest tyngd och utrymme i texten. De primära

nyckelorden i *Gemensamt Meddelande (2020)* är samarbete, utveckling, hållbar utveckling, gemensamt/gemensamma,partnerskap. Andra nyckelord som förekom men inte lika frekvent är främja,allians och förbättra vilket tyder på att det genomgående temat hos nyckelorden är utveckling och samarbete. I *Global Gateway (2021)* är de primära nyckelorden hållbar utveckling, investera, partnerskap och mindre förekommande är främja och förbättra. I likhet med *Gemensamt Meddelande (2020)* är temat utveckling och samarbete. I *Investment Package (2022)* är de primära nyckelorden transformation, sustainable, working together, development och sekundära nyckelord är support och improve. Återigen indikerar nyckelorden på ett genomgående tema som kan benämnas utveckling och samarbete.

Utöver nyckelord undersöktes även nominalisering, fenomenet där en process eller händelse som vanligtvis beskrivs med verb omvandlas till ett substantiv. Ett problem med nominalisering är att det innebär att det inte finns någon agent i meningen och således ingen som kan stå bakom det som händer (Fairclough 1898, s.124). Den mest förekommande användningen av nominalisering som noterades i *Gemensamt Meddelande (2020)* var att verbet *att utveckla* ersattes med substantivet *utveckling*. Verbformen *att utveckla* förekom 16 gånger medan *utveckling* förekom 57 gånger. Faktumet att *utveckling* är en typ av paraplybegrepp som omfattar många olika saker kan förklara varför det förekommer ofta. Det är min uppfattning att det inte alltid används i syfte att ta bort agentur, utan endast förklara skeendet av en process. Samtidigt är det tydligt att vissa meningar används för att ta bort agenturen.

Detta omfattar investeringar i transport, ren energi och jordbrukssektorn samt utveckling av den privata sektorn (Europeiska Kommissionen 2020, s.6).

I den ovannämnda meningen framgår det inte vem som står bakom att utveckla den privata sektorn, vilket innebär att det är ett exempel på nominalisering. Ytterligare exempel är användningen av *genomförandet* istället för verbet *att genomföra*, vilket förekommer några gånger i texten.

Särskild uppmärksamhet kommer att ägnas åt genomförandet av agendan för kvinnor, fred och säkerhet samt agendan för ungdom, fred och säkerhet (Europeiska Kommissionen 2020, s.11).

Likväl används substantivet *engagemang* istället för verbet i några meningar i både *Gemensamt Meddelande* (2020) och *Global Gateway* (2021).

Det behövs ett stärkt engagemang för att förbygga irreguljär migration och sätta stopp för förlusten av människoliv till havs (Europeiska Kommissionen 2020, s.13).

Återigen innebär valet av substantivet att den beskrivna processen saknar en agent som utför den, vilket innebär att processen låter som en passiv- snarare än en aktiv händelse. Trots att det finns exempel på nominalisering i texten är förekomsten inte särskilt hög och ofta beskrivs processer med hjälp av verb samt med ett subjekt, vilket innebär att processerna blir mer aktiva. Liknande iakttagelse gjordes vid analysen av *Global Gateway* (2021) och *Investment Package* (2022), där jag inte kunde notera att användningen av nominaliseringar var särskilt hög.

Den tredje aspekten som har undersökts är huruvida satserna använder passiv eller aktiv form och antingen utelämnar eller inkluderar agenten. Som tidigare nämnt gällande nominalisering förekom passiva satser sällan. Det som däremot framkom i alla tre dokument var att EU ofta var subjektet medan Afrika var objekt i meningarna. Majoriteten av meningarna följer en SVO konstruktion, där subjektet följs av verbet och objektet vilket indikerar att subjektet har en påverkan på objektet. Det här innebär att EU ofta framställs som det aktiva subjektet i meningarna, medan Afrika framställs som ett passivt objekt och mottagaren av en handling.

EU och dess medlemsstater är Afrikas största partner i alla sammanhang, oavsett om man ser till investeringar, handel, utvecklingsbistånd eller säkerhetsfrågor (Europeiska Kommissionen 2020, s.2).

EU bör även fortsätta samarbetet med Afrika om artificiell intelligens, som bör utvecklas och användas på ett ansvarsfullt sätt. (Europeiska Kommissionen 2020, s.5)

Med detta i åtanke föreslås att EU utvecklar mer ambitiösa system för att underlätta, attrahera och stödja investeringar i Afrika. (Europeiska Kommissionen 2020, s.8).

I de tre ovanstående meningarna är det tydligt att EU är subjektet och således den aktör som gör något, medan Afrika är objektet och mottagaren av handlingen. När Afrika står

som subjekt i en sats är det tillsammans med EU och i samband med en diskurs om hur EU och Afrika tillsammans ska göra något.

Sedan 2015 har EU och länderna i Afrika utvecklat en gemensam hållning till hanteringen av migration och rörlighet (Europeiska Kommissionen 2020, s.13).

EU och Afrikanska unionen har ett gemensamt intresse av ett stabilt, regelbaserat och multilateralt handelssystem inom ramen för Världshandelsorganisationen (WTO) (Europeiska Kommissionen 2020, s.7).

Den strategiska vikt som partnerskapet EU-Afrika har bör också matchas av de resurser som mobiliseras till stöd för partnerskapet (Europeiska Kommissionen 2020, s.16).

Det här är återkommande för alla tre dokument, och EU är subjekt och den aktiva i majoriteten av satserna i de tre dokumenten.

Den fjärde och sista aspekten av textanalysen är huruvida lexikala oppositioner förekommer i texterna. Många meningar berör vilka svårigheter som Afrika möter, vilket inte nödvändigtvis är en indikation på "negative other-representation", men ibland får dessa meningar en mer positiv ton vid omnämmandet av EU.

Trettiosex av världens mest instabila länder ligger i Afrika. Ofta beror instabiliteten på konflikter. På kontinenten lever 390 miljoner människor under fattigdomsgränsen.[...] EU och Afrika kan tillsammans ta tillvara möjligheterna och gripa sig an dessa utmaningar och vidta åtgärder som säkerställer stabilitet, fred, säkerhet, mänskliga rättigheter, demokrati, jämställdhet, hållbara försörjningsmöjligheter, hållbar ekonomisk tillväxt som bygger på hälsosamma ekosystem, social sammanhållning och goda styrelseformer (Europeiska Kommissionen 2020, s.1).

EU porträtteras ofta i ett positivt ljus, vilket kan betraktas som "positive self-representation".

EU och dess medlemsstater är Afrikas största partner i alla sammanhang, oavsett om man ser till investeringar, handel, utvecklingsbistånd eller säkerhetsfrågor (Europeiska Kommissionen 2020, s.2).

Med en stock av utländska direktinvesteringar på 222 miljarder euro är EU den största investeraren i Afrika, långt före USA (42 miljarder euro) och Kina (38 miljarder euro) (Europeiska Kommissionen 2020, s.6).

Eftersom den här utmaningen är global behöver EU ge sina partner ett positivt alternativ. Detta positiva alternativ är Global Gateway: en EU-plan för stora investeringar i infrastrukturutveckling världen över (Europeiska Kommissionen 2021, s.1)

Det förekommer i både *Gemensamt Meddelande* (2020) samt *Global Gateway* (2021) men är inte lika tydligt i *Investment Package* (2022). Samtidigt är det tydligt att när EU nämns i en mening har det ofta en positiv konnotation i och med att verbet som följer EU ofta är: support, främja, ska, kommer.

The EU **supports** strengthening Africa's economic integration process towards the African vision of the AfCFTA as a single continental trade and investment system which is stable, solid and based on clear regulatory frameworks (European Commission 2022, s.4).

EU **kommer** i alla sammanhang att fortsätta ägna särskild uppmärksamhet åt sina grundläggande värden [...] (Europeiska Kommissionen 2020, s.13).

En avslutande notering är att *Gemensamt Meddelande* (2020) inleds med en paragraf som beskriver vikten av ett samarbete mellan EU och Afrika.

Afrika är Europas närmaste granne. De band som förenar Afrika och Europeiska unionen (EU) är starka och djupa tack vare vår historia, vår närhet och våra gemensamma intressen. (Europeiska Kommissionen 2020).

I en annan paragraf används adjektivet *naturliga* för att förklara att EU och Afrika är "naturliga" bundsförvanter, vilket således förklarar vikten av ett partnerskap. Citat öppnar upp för vidare reflektion av EU:s syn på partnerskapet och jag kommer att återkomma till citatet i efterföljande kapitel om diskussionen. Genom texten är det tydligt att EU vill skapa ett ramverk för hur EU och Afrika tillsammans kan tackla globala utmaningar samt främja gemensamma intressen.

Avslutningsvis, det övergripande resultatet från granskningen av *Gemensamt Meddelande* (2020), *Global Gateway* (2021) samt *Investment Package* (2022) visar på att nyckelorden är relativt lika i respektive text. Fortsättningsvis, nominalisering förekommer, men inte i hög grad, vilket innebär att det ofta finns en agent och att meningarna är aktiva. Utifrån en undersökningen av satskonstruktionerna framgick det att EU ofta är subjektet medan Afrika är objektet, speciellt förekommande i *Gemensamt Meddelande* (2021) och *Investment Package* (2022). "negative other-representation" och "positive self-representation" förekommer framförallt i *Gemensamt Meddelande* (2020) och *Global Gateway* (2021), där EU får en mer positiv framställning jämfört med Afrika.

5.2 Den sociala praktiken

Den tredje dimensionen av Faircloughs modell är analysen av den sociala praktiken och fungerar som en förklaring till varför diskursen är utformad som den är (Fairclough 1989, s.162). Som nämnt i metodkapitlet innefattar denna typ av analys olika typer av sociala teorier (Winther Jorgensen & Phillips 2000, s.75). Både teorin om normativ makt och post-development kommer att appliceras på diskursen i syfte att analysera den sociala praktiken. Det är framförallt i efterföljande kapitel som diskursen kommer diskuteras i relation till teorierna. Men med utgångspunkt i teorin om normativ makt och att EU, via diskursen, eventuellt framställs som en normativ makt i förhållande till andra parter (Diez & Manners 2007, s.174) har jag valt att i detta kapitel framföra exempel på hur normerna konstrueras i diskursen. Som tidigare nämnt i teorikapitlet presenterade Ian Manners nio normer som konstituerar EU:s normativa bas (Manners 2000, s.242) och det är dessa nio normer som kommer att fungera som ramverk för att avgöra huruvida EU konstruerar sin identitet som en normativ makt i diskursen. Med andra ord ämnar jag att i följande avsnitt redogöra för hur normerna uttrycks i texten, med vilka ord, vilka konnotationer och vilka betydelser. De nio normerna är följande:

1. Fred.
2. Frihet.
3. Demokrati.
4. Mänskliga rättigheter.
5. Rättsstatsprincipen.
6. Hållbar utveckling.
7. Social solidaritet.
8. Anti-diskriminering.
9. God samhällsstyrning.

Fred, demokrati och mänskliga rättigheter är återkommande koncept i *Gemensamt Meddelande* (2020) och nämns ofta i relation till att det är något som partnerskapet måste arbeta för att främja. Ett av huvudområdena i *Gemensamt Meddelande* (2020) är att bygga ett partnerskap för fred och goda styrelseformer och denna intention speglas i stor del av diskursen.

EU och Afrika kan tillsammans ta tillvara möjligheterna och gripa sig an dessa utmaningar och vidta åtgärder som säkerställer stabilitet, fred, säkerhet, mänskliga rättigheter, demokrati, jämställdhet, hållbara försörjningsmöjligheter, hållbar ekonomisk tillväxt som bygger på hälsosamma ekosystem, social sammanhållning och goda styrelseformer (Europeiska Kommissionen 2020, s.1).

Det ligger lika mycket i Afrikas intresse som i EU:s att säkerställa en varaktig fred och säkerhet i Afrika. Fred och säkerhet är nyckelförutsättningar för en hållbar utveckling (Europeiska Kommissionen 2020, s.10).

I det framstår fred, demokrati och mänskliga rättigheter som en åtgärd och eventuellt en lösning på de utmaningar som EU och Afrika möter. I det andra citatet nämns konceptet fred som en förutsättning för hållbar utveckling. Nedanstående citat indikerar på ett liknande tema, att dessa normer är förutsättningar för säkerhet och utveckling.

Säkerhet och utveckling blir bara hållbara på lång sikt om de bygger på full respekt för de mänskliga rättigheterna utan diskriminering på någon grund, de demokratiska principerna, jämlikhet och rättsstatsprincipen (Europeiska Kommissionen 2020, s.12)

I dessa citat är det tydligt att normer ofta används i relation till varandra och att normerna har en form av positiv konnotation eftersom det används i relation till utveckling samt att bekämpa utmaningar. Här är det även möjligt att identifiera normen social solidaritet eftersom de två första paragraferna lyfter hur EU och Afrika *tillsammans* ska tackla utmaningar. Normen social solidaritet förekommer aldrig som ett begrepp i dokumentet utan snarare som ett koncept i form av att EU och Afrika samarbetar.

Således nämner en del meningar inte normerna uttryckligen men samtidigt finns koncepten ofta där.

EU har även för avsikt att intensifiera samarbetet om demokratisk samhällsstyrning och rättsstatsprincipen på båda kontinenterna, även i fråga om offentliga institutioners ansvarsskyldighet och öppenhet, oberoende och opartiska rättssystem, korruption och gränsöverskridande brottslighet samt människosmuggling (Europeiska Kommissionen 2020, s.12).

Ovanstående mening nämner bland annat demokratisk samhällsstyrning vilket speglar normen om demokrati men kan även möjligen reflektera normen om god samhällsstyrning. Enligt Manners är god samhällsstyrning det minst utvecklade begreppet (2000, s.242.243) och således är det svårt att avgöra vad det innefattar. Samtidigt går det att framföra argumentet att god samhällsstyrning innefattar en samhällsstyrning där resterande åtta normer är respekterade samt representerade. I ovanstående citat nämns samhällsstyrning i relation till demokrati samt rättsstatsprincipen vilket reflekterar dess förbindelse med andra normer. Anti-diskriminering är ett annat begrepp som inte uttryckligen nämns i dokumenten, samtidigt finns det paragrafer som indikerar en anti-diskriminerande hållning.

Att stödja kvinnors egenmakt förutsätter att man tar itu med diskriminerande regelverk och sedvänjor och ser till att de har tillgång till kunskap, färdigheter, mikrokrediter och finansiering för företagande (Europeiska Kommissionen 2020, s.9).

I ovanstående paragraf återfinns normen anti-diskriminering eftersom att den berör arbetet mot diskriminering av kvinnor. Detta återfinns även i *Global Gateway* (2021).

Att underlätta reformer i partnerländer för att fastställa transparenta, ickediskriminerande och hållbara regelverk, anpassade efter internationella standarder, och bygga upp ländernas kapacitet att verkställa att rättsliga skyldigheter följs.

Det finns även instanser som framställer EU likt en beskyddare av några av dessa normer, i nedanstående paragraf görs detta tillsammans med de afrikanska länderna. Här nämns även två av normerna, mänskliga rättigheter och frihet.

EU och de afrikanska länderna erkänner att de mänskliga rättigheterna är universella, odelbara, ömsesidigt beroende av varandra och sammankopplade och har därför åtagit sig att främja och skydda alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter globalt (Europeiska Kommissionen 2020, s.12)

Även i *Global Gateway* (2021) framställs vikten av några av dessa normer, vilket visar på att det inte endast är något som förekommer i *Gemensamt Meddelande* (2020).

Demokratier – och de värderingar som underbygger dem – måste visa sin förmåga att klara av dagens globala utmaningar (Europeiska Kommissionen 2021, s.1)

EU:s utgifter för global infrastrukturutveckling kommer att kanaliseras genom Global Gateway i enlighet med följande huvudprinciper: Demokratiska värden och höga standarder (Europeiska Kommissionen 2021, s.4).

Genom Global Gateway kan partnerländerna välja ett värdebaserat alternativ när de beslutar hur de ska tillgodose sina infrastrukturutvecklingsbehov. Det innebär att de ska följa rättsstatsprincipen, upprätthålla höga normer för mänskliga och sociala rättigheter [...] (Europeiska Kommissionen 2021, s.4).

I *Investment Package* (2022) återfinns inte några av normerna men samtidigt, likt diskussionen om den diskursiva praktiken, är det tydligt att dokumentet indirekt bygger på några av normerna.

The EU is committed to step up cooperation with partner countries [...] (Europeiska Kommissionen 2022, s.4).

Mot bakgrund av ovanstående citat är social solidaritet den mest väldefinierade i *Investment Package* (2022) eftersom mycket av texten innehåller begrepp som “partnerskap” och “working together”. Även normen om hållbar utveckling är tydlig genom texten, även om den inte uttryckligen nämns.

The Global Gateway Africa – Europe Investment Package aims to support Africa for a strong, inclusive, *green* and digital recovery and transformation by: Accelerating the *green transition*; Accelerating the digital transition; Accelerating *sustainable* growth and decent job creation; Strengthening health systems; Improving education and training (Europeiska Kommissionen 2022, s.1).

Paragrafen handlar om utveckling och omvandling vilket kan anses bygga på temat om hållbar utveckling, speciellt eftersom paragrafen även nämner “green transition” och “sustainable growth”.

Avslutningsvis, detta avsnitt om den sociala praktiken ämnade till att undersöka i vilken utsträckning EU framställs som en normativ makt i diskursen. Resultatet indikerar att alla nio normer förekommer i texterna, både uttryckligen och via konceptualiseringar. Resultaten visar även på ett mönster där normerna framställs i en positiv bemärkelse av EU eftersom de ofta nämns i samband med ord som främja, utveckla, skydda m.fl. I efterföljande kapitel ämnar jag diskutera huruvida diskursen framställer EU som en normativ makt. Resultaten kommer även att betraktas i relation till teorin om post-development.

6. Diskussion

Följande avsnitt diskuterar och problematiserar resultaten från det tidigare kapitlet. Resultaten av den kritiska diskursanalysen kommer att diskuteras i förhållande till teorierna om post-development och normativ makt. Av den anledningen fungerar även diskussionen som en fortsättning på analysen av den sociala praktiken som påbörjades i kapitel fem. Förutom att hänvisa till teorierna kommer jag även återkoppla till den information som nämnts i bakgrunds kapitlet samt kapitlet om tidigare forskning.

Inledningsvis är det av relevans att återkomma till frågeställningarna:

- Hur är EU:s officiella diskurs rörande utvecklingssamarbetet med Afrika konstruerad?
  - Vilka lingvistiska verktyg används för att diskursivt konstruera EU-Afrika relationen?
  - Vilka normer läggs fram och ramar in samarbetet mellan EU och Afrika?
- Hur framställs EU respektive Afrika i diskursen?

Som presenterat i kapitlet om resultat är det tydligt att EU använder sig av olika lingvistiska verktyg för att diskursivt konstruera EU-Afrika relation, bland annat nyckelord och passiva/aktiva satskonstruktioner. Utifrån nyckelorden som presenteras i resultatkapitlet framgår det att EU:s officiella diskurs rörande utvecklingssamarbetet med Afrika präglas av en optimistisk syn där målet är att främja, utveckla och förbättra olika områden inom samarbetet. I *Gemensamt Meddelande* (2020) nämner en mening hur Afrikas potential lockar till sig nya globala aktörer, vilket innebär att EU måste anpassa sitt sätt att relatera till Afrika i sitt fortsatta samarbete. Faktumet att EU benämner EU och Afrika som “naturliga bundsförvanter” och att partnerskap och samarbetet är två nyckelord indikerar på att samarbetet är viktigt för EU. Samtidigt går det att diskutera begreppet "naturliga", eftersom det i sig är ett problematiskt påstående. Med utgångspunkt i att EU och Afrika delar en kolonial historia går det att argumentera för att relationer mellan EU och Afrika är långt ifrån naturliga. Speciellt med bakgrund i att samarbetet efter avkoloniseringen också präglats av ojämlika maktförhållanden där EU alltid infunnit sig i en bättre position än Afrika (Hastrup, Mah & Duggan 2021, s.15 & 116). Användandet av adjektivet “naturliga” förringar stor del av deras gemensamma historia och

kan anses vara både ett naivt antagande från EU:s sida samt ett sätt för EU att styra diskursen i önskad riktning.

Afrika är Europas närmaste granne. De band som förenar Afrika och Europeiska unionen (EU) är starka och djupa tack vare vår historia, vår närhet och våra gemensamma intressen. (Europeiska Kommissionen 2020).

I citatet ovan använder EU den geografiska närheten och den gemensamma historien som en anledning till varför partnerskap och samarbete är fördelaktigt. Samtidigt finns det en uppenbar problematik med detta citat eftersom EU återigen är selektiv i sin framställning av den gemensamma historien. Detta citat speglar ett tema som förekommer i alla tre dokument, där den koloniala historien inte får något utrymme. Som nämnt i bakgrunden har Europas relation med Afrika kännetecknats av koloniala förbindelser (Haastrup, Mah & Duggan 2021, s.15) och EU's utvecklingsarbete i Afrika bildades bland annat för att Afrika hade naturresurser som Europa ville åt (Mold 2007, s.31). Det är med andra ord EU:s intressen som har styrt relationen med Afrika. EU:s användande av begreppet "gemensamma historia" både förminskar och tystar ner viktiga aspekter av historien som inte är fördelaktiga för EU. Detta är problematiskt i sig men blir det desto mer på grund av att EU lyfter den gemensamma historien i ett positivt ljus och som en anledning till varför det både finns och ska fortsätta finnas ett samarbete. Hade det inte tidigare funnits koloniala förbindelser som placerat EU i en maktposition finns möjligheten att ett utvecklingssamarbete inte hade varit "nödvändigt" i samma grad. Mot denna bakgrund är det problematiskt att EU lyfter ord som samarbete, allians och gemensamma intressen eftersom analysen av diskursen visar på ett mönster som inte förknippas med detta.

Detta går även att se i ljuset av att anhängare av post-development som menar att diskursen som används inom ramen för utveckling kan fungera som ett maktverktyg (Escobar 2012, s.9). Som tidigare nämnt har mycket av utvecklingspolitiken gentemot den afrikanska kontinenten härstammat från ett postkolonialt perspektiv och en föråldrad idé om att de afrikanska länder är underutvecklade i jämförelse med de Europeiska (Ayadi & Ronco 2023, s.1). Faktumet att EU:s utvecklingspolitik använt sig av en diskurs som benämnt Afrika som underutvecklade har resulterat i att EU kan betraktas erhålla en maktposition, vilket är i linje med det Escobar hävdade. Vidare går det att hävda att faktumet att vissa länder beskrivits som underutvecklade har positionerat dem i en behövande ställning där utvecklingssamarbete i dagsläget är ett måste

för kontinentens utveckling. Återigen är det därför inte en självklarhet att det skulle finnas en relation mellan EU och Afrika, eller att EU skulle beskriva den som "naturlig".

Det går att framföra argumentet att EU:s ojämlika diskurs får det att se ut som EU använder diskursen som ett maktverktyg över Afrika. Anledningen till detta grundar sig i att EU ofta är det aktiva subjektet i satserna medan Afrika betraktas som ett passivt objekt. Även i *Global Gateway* (2022) är EU det aktiva subjektet vilket indikerar att det är ett fenomen som inte endast är kopplat till utvecklingssamarbetet med Afrika eftersom det dokumentet även berör samarbeten med andra delar av världen.

Med syfte att både problematisera och kontextualisera diskursen valde jag att i kombination med post-development betrakta diskursen genom teorin om normativ makt. Detta i syfte att besvara frågeställningen om vilka normer som läggs fram och ramar in samarbetet mellan EU och Afrika. I undersökningen framkom det att normerna ofta återfinns i texterna, ofta i relation till varandra och ofta som koncept snarare än i uttryckliga termer. Som jag nämnde i undersökningen indikerade vissa paragrafer på att normerna betraktades som förutsättningar för att bemöta utmaningar samt bidra till en hållbar utveckling, således är det tydligt att normerna utgör en viktig grund för utvecklingssamarbetet med Afrika. Likväl var det tydligt att normerna ofta framställdes i ett positivt ljus, att det är något som EU och Afrika tillsammans jobbar med att främja.

EU och Afrika kan tillsammans ta tillvara möjligheterna och gripa sig an dessa utmaningar och vidta åtgärder som säkerställer stabilitet, fred, säkerhet, mänskliga rättigheter, demokrati, jämställdhet, hållbara försörjningsmöjligheter, hållbar ekonomisk tillväxt som bygger på hälsosamma ekosystem, social sammanhållning och goda styrelseformer (Europeiska Kommissionen 2020, s.1

Det är därmed tydligt att det finns en spridning av dessa normer i EU:s diskurs gentemot Afrika, vilket därmed lyfter frågan om vilka tänkbara konsekvenser denna närvaro av normativ makt får. Post-development teorin menade att utveckling var eurocentrisk och auktoritär (Ziai 2007, s.8), eventuellt kan den normativa makten vara ett exempel på detta. Fred, demokrati och mänskliga rättigheter m.m., är uppenbart normativa för EU vilket förklarar förekomsten av normerna i dokumenten. Det går att argumentera för att mänskliga rättigheter, m.m., inte nödvändigtvis är normativa för andra politiska aktörer vilket eventuellt problematiserar faktumet att EU inkluderar

dessa normer i så hög grad i sitt utvecklingssamarbete. Detta blir problematiskt eftersom att diskursen fungerar som ett normgivande verktyg gentemot resterande delar av världen, vilket anhängare av post-development menar visar på eurocentrism (Ziai 2007, s.8). Samtidigt kan även detta argument sägas bygga på en typ av eurocentrism eftersom det implicit indikerar att fred, mänskliga rättigheter m.m., är något unikt för "det utvecklade väst". Med andra ord, att värna om mänskliga intressen som mänskliga rättigheter och friheter blir normer som tillskrivs EU vilket därmed leder till ett indirekt antagande om att detta inte är något som värderas i andra delar av världen, vilket för mig är ett långsökt antagande. Vad som däremot blir problematiskt är EU:s normgivande *diskurs* eftersom den sätter EU i en position av makt där det EU proklamerar är det "rätta". Möjligtvis kan detta liknas vid idén från post-development om att länder benämndes som underutvecklade för att de inte uppfyllde de västerländska idealen om industrialisering, materialism och god ekonomi trots att det finns andra indikatorer för en hög livskvalitet (Ziai 2007, s.8). Detta visar på att det ofta finns fler än ett "rätt" perspektiv.

Det går även att problematisera faktumet att normerna har så stor spridning i diskursen i utvecklingssamarbetet med Afrika eftersom många länder i Afrika befinner sig i en situation där dessa normer inte är respekterade. I början av 2024 rapporterade t.ex. Amnesty att antalet diskriminerande lagar mot HBTQ+ ökat i hela Afrika (Amnesty International 2024). Detta exemplifierar att normerna, framförallt mänskliga rättigheter och frihet, inte respekteras i den grad som EU får det att framstå och i praktiken är dessa normer inte något som EU och Afrika delar. Problemet är nödvändigtvis inte att EU framhäver normerna i ett positivt ljus eller att de aktivt arbetar för att främja dem, snarare är problemet att EU blundar för situationen i Afrika. Det skapas ett problem om grunden för samarbetet utslutande bygger på att EU "antar" att dessa normer och värden efterlevs och att man därigenom "rättfärdigar" samarbetet, trots att verkligheten ser annorlunda ut.

Fortsättningsvis, i kombination med att EU, genom "positive self-representation" använder sig av en diskurs som positivt främjar EU, samt framställer EU som den aktiva i samarbetet, resulterar det i att det skapas en obalans i samarbetet där EU har makten. Tidigare forskning har undersökt EU:s normativa makt och visat på att EU:s egna intressen ofta prioriteras högre än mottagarländernas (Bountagkidis, Fragkos & Frangos 2015, s.1). Författarna Bountagkidis, Fragkos och Frangos (2015,s.1) menade på att det var viktigt att granska faktumet att EU ofta framställs som en kraft för det goda inom internationella relationer. Denna framställning av EU

har även varit tydligt i dokumenten som analyseras i denna uppsats och har även varit något som jag har kritiskt bemött. Det finns en asymmetri mellan att EU positionerar sig som ett positivt alternativ samtidigt som diskursen tydliggör att det är EU som har makten över samarbetet med Afrika. Denna asymmetriska framställning mellan EU som aktivt subjekt och Afrika som passivt objekt resulterar i att samarbetet inte uppfyller de förhoppningar som von der Leyen hade om ett fördjupat och förbättrat samarbete. Som nämnt i bakgrunden har EU tidigare mottagit kritik angående JAES samarbetet, där EU bland annat lovade “ett partnerskap av jämlikar” men snarare fastställde sin roll som normativ makt i EU-Afrika relationen (Haastrup, Mah & Duggan 2021, s.116). Utifrån mina resultat framgår det att denna typ av kritik fortfarande gäller och att det fortfarande finns belägg för att kritiskt granska samarbetet mellan EU och Afrika.

7. Slutsatser

Uppsatsen syftade till att genom Faircloughs tredimensionella modell av kritisk diskursanalys undersöka hur EU:s diskurs konstruerades i utvecklingssamarbetet med Afrika. Frågeställningarna jag syftade till att besvara handlade om hur EU:s diskurs är konstruerad, vilka lingvistiska verktyg som använts, vilka normer som är framträdande och ramar in samarbetet, samt hur EU respektive Afrika framställs i diskursen.

Utifrån undersökningen visade resultaten att EU:s diskurs gällande utvecklingssamarbetet med Afrika speglar en övergripande optimistisk syn där ambitionen är att gemensamt tackla utmaningar och bidra till hållbar utveckling. Den aspekten av diskursen överensstämmer med Ursula von der Leyens ambition om att, genom att förstärka samarbetet, ta det till nästa nivå (Europeiska Kommissionen 2020). Samtidigt framgår det att EU:s diskurs är problematisk i sitt framställande av EU och Afrikas gemensamma historia, där den koloniala historien förringas. Likväl väljer EU att beskriva EU och Afrika som naturliga bundsförvanter trots att det, med utgångspunkt i den koloniala historien och asymmetriska maktförhållanden, inte finns något naturligt med relationen. Dessa företeelser i diskursen har kopplats samman med teorin om normativ makt samt teorin om post-development och indikerar att EU:s framställning som normativ makt får eurocentriska konsekvenser där diskursen fungerar som ett maktverktyg över Afrika. Svaret på första frågan blir således att EU:s diskurs är konstruerad på ett asymmetriskt sätt, där framställningen av utvecklingssamarbetet med Afrika präglas av optimism som framställer utvecklingssamarbetet på ett men också en naivitet i vad samarbetet baseras på. Som tidigare nämnt i både resultat och diskussion bidrar de lingvistiska verktygen, däribland nyckelord, SVO konstruktioner och lexikala oppositioner, till att konstruera en ojämlig diskurs där EU erhåller mer makt än Afrika. De normer som läggs fram och ramar in samarbetet är: fred, frihet, mänskliga rättigheter, rättsstatsprincipen, hållbar utveckling, social solidaritet, anti-diskriminering och god samhällsstyrning. EU presenterar normerna i ett positivt ljus och som något som är viktigt för både EU och Afrika i deras samarbete, samtidigt visar verklighetsbaserade exempel på att många afrikanska länder bryter mot bland annat mänskliga rättigheter. Det finns en problematik i att normerna har en framträdande roll i utvecklingssamarbetet när det i verkligheten inte är något som EU och Afrika delar eftersom det indikerar att samarbetet, i viss utsträckning, bygger på en ostadig grund.

För att svara på den sista frågeställningen är det tydligt att EU och Afrika framställs på olika sätt i dokumenten, där Afrika till skillnad från EU får en mer passiv roll i samarbetet. Avslutningsvis blir det således återigen tydligt att diskursen och framställningen av EU respektive Afrika präglas av en asymmetri som bygger på ojämlika maktförhållanden. EU är därmed i en knepig situation där de borde vara mer kritiska och medvetna om den koloniala historien och den pågående asymmetriska relationen, samtidigt som EU inte bör bortse från de problematiska aspekterna av dagens Afrika, där EU:s normer i verkligheten inte är något som Afrika delar.

8. Förslag på vidare forskning

Följande avsnitt avser att ge en kortfattad överblick över möjliga vägar att gå för vidare forskning.

Det är tydligt att ett fortsatt kritiskt förhållningssätt gentemot partnerskapet mellan EU och Afrika är relevant. Således finns det många aspekter av utvecklingssamarbetet som skulle fungera som bra material för vidare forskning. Ett förslag på vidare forskning skulle kunna vara att välja ett samarbetsområde, exempelvis miljö eller migration, och undersöka om det finns någon asymmetri i EU och Afrikas tillvägagångssätt i hanteringen av dessa områden. I och med att studiet handlar om samarbetet mellan EU och Afrika hade det varit gynnsamt att även undersöka partnerskapet ur Afrikas perspektiv. Samtidigt hade det även varit av intresse att undersöka partnerskapet ur ett bottom-up perspektiv, istället för top-down som denna uppsats använder sig av, för att se hur partnerskapet fungerar och uppfattas på plats. Detta skulle förslagsvis kunna utföras med hjälp av intervjuer i syfte att få en mer djupgående och fördjupad bild av samarbetet utöver det som går att identifiera i policydokument. Ett avslutande förslag på vidare forskning är att det kan vara av intresse att utföra en komparativ studie av dokumenten som berör samarbetet för att undersöka om diskursen och synen på samarbetet har förändrats över tid.

Källförteckning

Amnesty International (2024). *Africa: Barrage of discriminatory laws stoking hate against LGBTI persons*.

<https://www.amnesty.org/en/latest/news/2024/01/africa-barrage-of-discriminatory-laws-stoking-hate-against-lgbti-persons/> (2024-05-20).

Arts, K. & Dickson, A.K. (2004). *EU development cooperation: from model to symbol*. Manchester University Press.

Ayadi, R. & Ronco, S. (2023). *The EU-Africa Partnership and Development Aid: Assessing the EU's actorness and effectiveness in Development Policy*. Centre for European Political Studies. https://cdn.ceps.eu/wp-content/uploads/2023/04/CEPS-2023-10-In-depth-analysis-EU_Africa.pdf

Boréus, K. & Bergström, G. (2018). *Textens mening och makt*. 4:e uppl., Studentlitteratur.

Bountagkidis, G.K., Fragkos, K.C & Frangos, C.C. (2014). EU Development Aid towards Sub-Saharan Africa: Exploring the Normative Principle. *Social Sciences*. 4(1), s.85-116.
doi: 10.3390/socsci4010085

Castelanelli, C. (2022). *Rethinking Partnerships: Exploring the EU's Development Cooperation in Central America via Critical Discourse Analysis and Expert Interviews*. Masteruppsats, European Studies. Lunds Universitet.
<https://lup.lub.lu.se/student-papers/search/publication/9089228>

Diez, T. and Manners, I. (2007). 10 Reflecting on normative-power Europe. I Berenskoetter, F. & Williams, M.J. (red.) *Power in world politics*, s.173-188.

Del Biondo, K. (2020) 'Moving beyond a donor-recipient relationship? Assessing the principle of partnership in the joint Africa–EU strategy', *Journal of Contemporary African Studies*, 38(2), pp. 310–329.
doi: 10.1080/02589001.2018.1541503

Europeiska kommissionen (2020). *Gemensamt Meddelande till Europaparlamentet och Rådet: Mot en övergripande strategi för Afrika*. JOIN(2020) 4 final av den 9 mars 2020.
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/?uri=CELEX%3A52016JC0052> (Hämtad 2024-04-03)

Europeiska kommissionen (2021). *Gemensamt Meddelande till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén, Regionkommittén och Europeiska investeringsbanken: Global Gateway*. JOIN(2021) 30 final av den 1 december 2021.
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/?uri=CELEX%3A52021JC0030> (Hämtad 2024-04-05).

European Commission (2022). *EU-Africa: Global Gateway Investment Package*.
https://international-partnerships.ec.europa.eu/policies/global-gateway/initiatives-region/initiatives-sub-saharan-africa/eu-africa-global-gateway-investment-package_en (2024-04-7).

Europaparlamentet (2024). *Allmän översikt över utvecklingspolitiken*.
<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sv/sheet/163/allman-oversikt-over-utvecklingspolitiken#:~:text=2021%20tillhandah%C3%B6ll%20de%2070%2C2,sina%20en%20befogenheter%20p%C3%A5%20omr%C3%A5det> (2024-04-12).

Europeiska Unionen. *Schumandeklarationen maj 1950*.
https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/1945-59/schuman-declaration-may-1950_sv (2024-05-14).

European Union External Action (2022). *International Cooperation & Partnerships*.
https://www.eeas.europa.eu/eeas/international-cooperation-partnership_en (2024-04-13).

European Commission (2020). *EU paves the way for a stronger, more ambitious partnership with Africa* [pressmeddelande], 9 mars.
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_373

European Commission. *European development policy*.

https://international-partnerships.ec.europa.eu/policies/european-development-policy_en

(2024-04-27).

Escobar, A. (2012). *Encountering Development: The Making and Unmaking of the Third World*. Princeton University Press.

Fairclough, N. (1989). *Language and power*. Longman Group UK Limited.

Fairclough, N. (1995). *Critical discourse analysis: the critical study of language*. Longman Group Limited.

Fördraget om Europeiska Unionen (Konsoliderad Version) (2016). *Europeiska unionens officiella tidning*, C 202, 7 juni, s. 26-27.

Haastrup, T., Mah, L., & Duggan, N. (2021). *The Routledge Handbook of EU-Africa Relations*. Routledge.

Herceg Kolman, N. & Bandov, G. (2022). Evolution of the EU Development policy - from altruism to the interest instrumentalism and beyond. *Medjunarodni problemi*. 74(3), s. 433-453.
doi: 10.2298/MEDJP2203433H

Janks, H. (1997) 'Critical Discourse Analysis as a Research Tool', *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education*, 18(3), pp. 329–342. doi: 10.1080/0159630970180302

Jorgensen Winther, M. & Phillips, L. (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Studentlitteratur.

Manners, I. (2002). Normative Power Europe: A Contradiction in Terms?. *JCMS: Journal of common market studies*, 40(2), s.235-258.
doi: 10.1111/1468-5965.00353

Matthews, S.J. (2010). Postdevelopment theory. *Oxford Research Encyclopedia of International Studies*, 1 Mars, s.1-24.

doi: 10.1093/acrefore/9780190846626.013.39

McAllister, D. (2023). Global Gateway: If not now, when? *Politico*, 25 Oktober.

<https://www.politico.eu/article/global-gateway-if-not-now-when/>

Michalski, A. (2020). *The EU and Global Development Policy in Challenging Times*. The Swedish Institute of International Affairs.

<https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1524633/FULLTEXT01.pdf>

Mold, A. (2007). *EU Development Policy in a Changing World*. Amsterdam University Press.

Olivié, I. (2022). How is aid used to exert power? Gender equality promotion and migration control in Senegal. *Journal of International Development*, 34(8), s.1509-1526.

Olivié, I. and Pérez, A. (2019). *Aid power and politics*. Routledge.

Susniene, D. and Jurkauskas, A. (2009). The concepts of quality of life and happiness—correlation and differences. *Engineering Economics*, 63(3), s.58-66.

Veenhoven, R. (1996). Happy life-expectancy: A comprehensive measure of quality-of-life in nations. *Social indicators research*, 39, pp.1-58.

doi: 10.1007/BF00300831

Ziai, A. (2007). *Exploring Post-development: Theory and Practice, problems and perspectives*. Routledge.